

באר הגולה 58

הלכות שבת סימן רנו רנה

פי התנור בבגדים, בין שאין הבגדים נוגעים בקדרה לאו הטמנה היא ושרי: הגה והטמנה שעושין בקדרות אלו, שמטמינים בתנור (מו) וטחין (יא) פי התנור בטיט, (יב) (מו) *שרי לכלי עלמא (איז וחה"ד סימן ס"ט ואגור), וכמו שנתבאר לעיל סימן רנד ויתבאר לקמן סוף סימן רנט. (מח) ומצוה להטמין לשבת כדי שיאכל חמין (יג) בשבת, כי זהו מבודד וענג שבת. (מט) וכל מי שאינו מאמין בדברי החכמים ואוסר אכילת חמין בשבת, חליטין שפא אפיקורוס הוא (בעל המאור פרק כירה):

רנה שמתר להשים ערב-שבת דבר קר על קדרה חמה, ובו סעיף אחד:

א שבת היא לנרש *מתר להניח מבעוד יום כלי שיש בו (א) דבר קר על-גבי קדרה חמה, (ב) *שאין זה (ב) בטומן בדבר המוסיף הקל:

א שבת היא לנרש
הריף וקרא"ש

באר היטב

(יא) פי התנור. הינו דוקא בפשטיד"א או במיני קטניות שמטמנים להחבש, אבל בשור חי א"צ לטיחה. ובמקומות שלא נהגו לטוח בטיט אסור לתת מיני קטניות או מיני-בצק אלא כדי שיתבשלו כמב"ד מבע"י. מ"א: (יב) שרי לב"ע. וצריך לזהר שלא יצמיד הקדרה אצל דפן התנור, דאז נראה בהטמנה, דהא עקר התנור שיש הפסק איר בין הקדרה לדפן וגם הדפן הסוחם התנור לא יגע בקדרה משמע זה, ט"ז, ע"ש: (יג) בשבת. ואם מניק לו החמין מפר לאכל צונן, מט"מ:

באר הלכה

בגמלים: * שרי לכלי עלמא. עין בט"ז שכתב דצריך לזהר שלא יצמיד הקדרה אצל דפני התנור, דאז נראה בהטמנה וכו', עין שם, וקרא"א בבאר היטב, ולא העסקתי, כי כמה אחרונים השיגו עליו דאין זה קרוי הטמנה כיון שמגלה משאר הקדרים וצ"ע בבגדי"שע ומאמר-מרדכי ופרי-מגדים, ובפרט לפי המבאר במשנה ברורה דאף בדרך הטמנה ממש איתא באור נרדע להקל בטיט בטיט, וכל-שכן בענין זה נראה דאין להחמיר בזה קלל:

* מתר להניח מבעוד יום וכו'. ואם הקדרה התחמנה מנחת על-גבי האש, או יש לה דין מוסיף הקל על-ידי האש, וקדלעיל בסימן רנו סעיף ח, ואסור אפלו מבעוד יום לכסות עליהן בבגדים מלמעלה משום הטמנה, ואם אין מקשה בבגדים יש לה דין שהרי"ז, וצריך שיהיה הדבר קר נתבשל כמאכל בן-דודסאי מבעוד יום, לזאת הרכ לעיל בסימן רנג, בן כתב מהגן-אברהם והפרי-מגדים, ועין לקמן בסימן שיח בבאור הלכה בסעיף ו: * שאין זה בטומן וכו'. עין במשנה ברורה כמה שכתבנו דאם עשה דרך הטמנה בשבת, אסור אפלו אם אין הדין סולדת בו, בן מוכח ב"ר"ן בשם רבנו יונה, והעמק בהג"א, ומשמע שם שכן

שיקשה הגמלים באפר, כמו שכתב סימן רנג: (מו) שרי לכלי עלמא. ואף-על-פי-כן (מה) יש אומרים דצריך לזהר שלא יטמין הקדרה בתנור בתוך הגמלים מפל צד, דקרוי הטמנה בדבר המוסיף הקל מחמת הגמלים גופא. (מו) ויש מקלין גם בזה, דהא טוח בטיט ולא אתי לחתומי"א⁽⁴⁵⁾, וכן משמע באור זרוע, (מו) וטוב להחמיר להתחלה, וגם משמע אחר: פן ישארו הגמלים לוחשות עד למחר ולא יוכל להסיר הקדרה משם, וקדלעיל ברנ"ג סעיף א בהג"ה. ועל-כל-פנים במקום שלא נהגו להטיח הסתמה בטיט, בנדאי אסור להטמין הקדרה בתוך הגמלים אפלו אם הקדרה קר מבשל כל-צדקה: (מח) ומצוה להטמין לשבת. אבל מי שפזיק לו החמין (מח) מפר לאכל צונן⁽⁴⁷⁾: (מט) וכל מי וכו'. ובמינה, בעתותינו הרבים, מצוי קלקול גדול על-ידי אלו שפורשין עצמם בפשט-נפש ממנוצת אכילת חמין בשבת, שאין לבסוף על-ידי-זה לידי אסור, שמצוין לאינם-יהודים שחמו עבדן חמין בשבת, וכמה פעמים יבואו על-ידי-זה גם לידי אסור דאורייתא של שלשה אבות-מלאכות, והן בשול והבערה וכבוי, שמעמידין את הקלי עם עלי הטי"א² על המוליד וקבלשוננו סאמאוא"ר⁽³⁾ בשעה שהגמלים בוערות - הרי בשול, ובכל פעם כשנוטל את הקלי מעליו ומחזירו אחר-כך, הוא עובר על מבעיר ומכבה, דבשעה שהקלי עומד עליו מתפכה האש במקצת ובהסירו מתבערים הגמלים⁽⁴⁸⁾, והעושה כן במזיד הוא פסול לעדות ולשבוועה מן התורה ומכרית את נפשו מארץ החיים, כי היא עברה שחייב עליה (מט) ברת וסקילה. וכל בעל-נפש לא יסור ממנהגו וישראל, להטמין חמין על שבת⁽⁴⁹⁾ ולקחם מצות ענג שבת כאשר נהגו אבותינו מעולם, ו"שומר מצוה וכו'". וזה לשון בעל המאור בפרק כירה: כל מי שאינו אוכל חמין וכו'⁽⁵⁰⁾, וצריך להנמין, לבשל להטמין, ולענג את השבת ולהשמין, הוא המאמין, וזוהי לקח הנמין, עין שם עוד:

א (א) דבר קר. ואפלו הוא (א) דבר חי, ויתבשל עמה על-ידי חם הקדרה שמתחיה, גם-כן שרי. בין שמניח מבעוד יום: (ב) שאין זה בטומן וכו'. ורצה לומר: אפלו (ב) כשהוא הקלי והקדרה בבגדים, ובנדאי נחושף חם על הדבר קר על-ידי הקדרה, אפלו הכי שרי⁽⁵¹⁾, דלא חשיב

שער הציון

(מל) הוא מהגן-אברהם ושארי פוסקים, ומבאר כל זה בסימן רנג ורנד: (מה) תשובת רש"ל סימן ס ונאף דשם מחמיר גם-כן אם שולל הקדרה רק נוגעין בגמלים, זה מבאר לעיל ברנ"א ברנ"ג ונהגין להקל, וגם מהגן-אברהם כתב: ופוק תזי מאי עמא דכר, וכן בט"ז ובחוספת-שבת ומאמר-מרדכי משמע דדרך הטמנה אסור, דאף דבזה ליכא למחש לחמין, מפל מקום שוך למגור שפא יטמין ברמץ מגלה, ולא צריך מגפת של זימים: (מח) אלהי דבה וחדושי דבי עקבא אינר וטגרי"ז, וכן איתא באור נרדע בהג"א. ונקרוב אלי, שאלו ראו הסתמירין את דברי האור נרדע לא היו מחמירים⁽⁴⁶⁾: (מט) פי גם הפרי-מגדים באשל-אברהם נשאר בספק בזה: (מח) מהגן-אברהם: (מט) סקילה בהתנאה, וכתב אם הוא במזיד בלי התנאה: (א) בן משמע בבית-יוסף, ופשוט: (ב) בן משמע בספר תוספת-שבת, ולפי טעם בבית-יוסף שהשתק בט"ז אפלו באפן זה שרי, וכן מוכח בבאור הג"א:

תרגום: 1 מלו של פרות או בשור הנאפה בין דפי עשה. 2 מה. 3 מחם.



הלכות שבת סימן רנו רנה

ביאורים ומוספים

משם, אף על פי שעל ידי זה תשתנה צורת הלהבה והיא תעלה כלפי מעלה, מ"מ אין בכך משום איסור מבטל או מכבה, כיון שהלהבה אינה גלילה או מתמעטת בכך, ושונה פתיליה של נפט שהיה מצוי בזמנם, שהאש היתה גלילה ומתקטנת על ידי הרוח ולא רק מתנועעת. וכעין זה דעת הגר"ז איערבך (ש"כ פ"א הע' נט) לגבי הנחת כיסוי על להבת כיירים של גז בשבת, שמאחר שהתברר על פי מומחים שאין הדבר גורם שינוי בעצם הבעירה, אלא רק בצורת הלהבה, אינו נחשב כמכבה ומותר.

וכדי לקיים מנהג זה, דעת הגר"ז קרליץ (חוט שני ח"ב פכ"ח ס"ק יב) שאין צורך לאכול חמין בכל הסעודות, אלא די שיאכלנו בסעודה אחת, ומ"מ כיון שהובא ענין זה במשנ"ב בלשון 'מנהג ישראל', ומנהג כל ישראל לאכול חמין ביום השבת, אם כן יש להקפיד לאכול את החמין ביום השבת. והוסיף, שכיון שעיקר הסעודה היא ביום, יתכן שלא די באכילת חמין בליל שבת.

שם כתב, שצריך בדיקה אחריו אם הוא 'מין', כיון שהצדוקים היו אסורים בעזרת אש בשבת. ודעת הגר"ז קרליץ (שם), שמ"מ עיקר התקנה לאכול חמין אינה רק באופן המוציא את האדם מיד חשש צדוקי, ולפיכך אף האוכל חמין מתוך 'טרמוס' השומר על החום בעצמו, ולא על ידי האש, יצא ידי חובת תקנה זו.

וממה שכתב בעל המאור לשון 'אכילה', דקדק הגר"ז קרליץ (שם) שהתקנה היא לאכול חמין, ולא די בשתיית חמין כגון תה או קפה. וסיים שם, שמ"מ גם בשתיית חמין מקיים קצת את המצוה, אך מ"מ חסר בזה את ענין ה'השמנה' שהזכיר הבעל המאור בהמשך דבריו.

סימן רנה

שפתר להשים ערב-שבת דבר קר על קדרה חמה

[משנ"ב ס"ק ב]

ובדואי נתוסף חם על הדבר קר על-ידי הקדרה, אפילו הכי שרי.

(1) הקדמה: כשנותן בשבת כלי שיש בו מאכל מבושל צונן ע"ג קדירה חמה שאינה על האש, וכיסוהו בבגדים, אין הדבר נאסר מצד הטמנה בדבר המוסיף הבל, כיון שהקדירה מצטננת והולכת, וגם אינו נאסר מצד הטמנה בדבר שאין מוסיף הבל, שהרי מותר להטמין את הצונן בדבר שאין מוסיף הבל, כמו שכתב השו"ע לעיל (סי' רנו ס"ז), ומ"מ אסור זאת בגמי' (שבת מח, א) לביאור הר"ן (שם) בשם רבינו יונה, משום שמוליד חום דרך הטמנה, דומה להטמנה בדבר המוסיף הבל, ומ"מ לא אסור זאת אלא בעושה כן בשבת עצמה, ולא בערב שבת.

[ביה"ל ד"ה מתור]

ואם אין מקשה פקדים יש לזה דין שהרי(2).

(2) כוונתו, כדן שיהיה על גבי כירה שאינה גרופה וקטומה. אמנם, בשו"ע לעיל (סי' רנ"ג ס"א) מבואר, שכאשר יש קדירה העומדת על האש, ואפילו קדירה ריקנית, דין האש כגרופה וקטומה, שכתב שם שמותר בשבת להסיר קדירה מעל גבי האש ולהחזירה אחר כך על קדירה אחרת העומדת הפוכה על האש, וביאר במשנ"ב שם (ס"ק פא), שכיון שהקדירה הפוכה סותמת את פי הכירה, נחשבת הכירה כגרופה וקטומה.

עוד ראה בביה"ל (ד"ה ויזהר) שכתב על פי דברי השו"ע שם (סי' רנ"ה), שבאופן שהקדירה התחממה מליאה, מותר להניח על גבה בשבת קדירה אחרת, אפילו אם לא היתה מונחת על גבה מבדוד יום, משום שבאופן זה אינו נחשב שמניח על גבי הכירה כלל.

[משנ"ב ס"ק מו]

ואף כשנותן סמוך להשקה קשה חין, יש בו חשש חתוי משקה(44).

(44) וכן לגבי מים חיים, כתב השו"ע לעיל (סי' רנד ס"ט) שאין דינם כבשר חי, ויש בהם חשש חיתוי. ואף שמים חיים ראויים לשתייה, ולענין פירות הנאכלים חיים הרי מבואר בשו"ע שם (סי' שאין באופן זה חשש חיתוי, כתב המשנ"ב שם (ס"ק מט) לישב, ששונה דינם של מים חיים, משום שהחימום מועיל להם מאד, ולכן שייכת בהם הגזירה.

ואם כמות המים היא רבה, באופן שרק למחרת בבוקר המים ירתחו, כתב החזו"א (ארי"ח סי' לו ס"ק ג) שכיון שבישולם נמשך זמן רב ומסיח דעתו מלהשתמש בהם בלילה, ולמחר יהיו מוכנים לשתייה גם בלי חיתוי, נראה שיש לדמותם לבשר חי, ומאחר שיש לצרף להם קולות נוספות, אין בכוחו למחות ביד הנהגים היתר בזה. אמנם הוסיף, שאם רגילים להשתמש בהם גם באמצע הלילה, אין היתר כלל, משום שיש חשש שיבוא לחתות בגחלים כדי למחר בישולם.

[משנ"ב ס"ק מז]

ויש מקלין גם בזה, דהא טוח בטיט ולא אתי לתתוי(45).

(45) ולכסות בבגדים קדירה המונחת על גבי פלטה חשמלית, דעת הגר"ז איערבך (ש"כ פ"א סס"ה הע' קצג) שאסור לעשות כן, וכדין קדירה המונחת על גבי האש, שאף על פי שהפלטה נחשבת כאש קטומה, שאין לחוש בה שמוא יבא לחתות, מ"מ הבגדים שמכסה בהם שמוסיפים הבל מחמת חום הפלטה, נחשבים כגפת ואסור לטמון בהם אפילו שלא שייך בהם חשש חיתוי, גזירה שמוא יבא להטמין ברמץ, ושונה הדבר בהטמנה בתנור טוח בטיט, ששם גם הקדירה טמונה בתוך התנור.

והוסיף, שאף אין לדמותו למטמין קדירה על גבי תנור כשאין בו אש, שכתב המשנ"ב לעיל (ס"ק מג) שאין למחות ביד הנהגים להקל, משום שמתוך שאין אש בכירה חום הכירה מתקרב והולך, מה שאין כן בפלטה חשמלית שאינה מצטננת כלל.

[שעה"צ ס"ק מו]

והקרב אלי, שאלו ראוי המקמירין את דברי האור נרוע לא היו מקמירים(46).

(46) והחזו"א כתב (ארי"ח סי' לו ס"ק ב), שאין מדברי האור זרוע ראיה להקל. וכתב בספר שו"ת הלבנות (סכ"ב), שלדעת החזו"א (שם) שהטמנה במקצת אסורה, יש להחמיר גם באופן שרק שולי הקדירה נוגעים בגחלים. והוסיף שם, שיש לעיין אם החזו"א החמיר בזה גם באופן שנוגעת הקדירה בדפנות התנור, וכדעת הט"ז המובא בביה"ל (ד"ה שרי).

[משנ"ב ס"ק מח]

אבל מי שפזיק לו החמין מתר לאכל צונן(47).

(47) אבל מי שאין החמין מוזק לו אלא שאינו מאכל האהוב עליו, כגון בימות הקיץ במקומות החמים, דעת הגר"ז קרליץ (חוט שני ח"ב פכ"ח ס"ק יב) שמשמע מדברי המשנ"ב [בשם המג"א], שאין לו לבטל בשל כך את מנהג אכילת החמין.

[משנ"ב ס"ק מט]

ובקטירו מקבצרים הגחלים(48) וכו', לא יסור ממנהג ישראל, להטמין חמין על שפת(49) וכו', קל מי שאינו אוכל חמין וכדו(50).

(48) ולגבי הנחת קדירה בשבת על גבי כיירים של גז, שעל ידי זה הלהבה הנוטה כלפי מעלה משתנה ונוטה לצדדים, דעת הגר"ז קרליץ (חוט שני ח"ב פ"ה ס"ק ב) שכשאין בדבר משום איסור בישול שהיה חזורה, הדבר מותר. וכן מותר להסיר את הקדירה



הלכות שבת סימן רנ"ט

ביאורים ומוספים

[משנ"צ ס"ק ב]

שבתקמ"ט, אסור⁽³⁾ וכו', על ידי הטמנה, אסור⁽⁴⁾ וכו', לכלי קלא מים חמין⁽⁵⁾ וכו', ששהו דרך הטמנה ממש⁽⁶⁾ פיון שפלו טמון בתוכו. ואף על פי שלענין כלי שיש בו תבשיל חם, כתב לקמן (סי' שיש ס"ק נא) שמותר להניחו בשבת תחת בגדים שכיסו בהם בערב שבת את הקדרה, וכתב שם בטעם הדבר, שכיון שמותר לחזור ולכסות את הקדרה עצמה [כמבואר בשו"ע לעיל סי' רנו ס"ד], לכן מותר אף לכסות דרך אגב גם כלי אחר שיש בו תבשיל חם, יישוב הגרש"ו איערבך (ש"ת מנחת שלמה מהד"ת סי' יב אות ח) שלא הותרה 'הטמנה דרך אגב' אלא כשאפשר לתלות שהכיסוי הוא עבור הקדירה שהיתה טמונה קודם לכן, אולם כאן שמוליד חום בדבר הצונן, נחשבת הטמנה זו כאילו נעשית בעיקר לצורך הדבר הצונן, ולכן היא אסורה. וראה מה שכתבנו לעיל (סי' רנ"ג ס"ק פח).

(4) ובטעם האיסור, כתב בביה"ל לעיל (סי' רנו ס"ו ד"ה אפלו) שמשום שמוליד חום בדבר הקר, החשיבו חכמים דבר זה כמוסף הבל, לענין איסור הטמנה בשבת [וראה מה שכתבנו שם ביאור אחר מהחזו"א].

(5) ולשפוף בשבת מים צוננים לתוך כלי שיש בו מים חמים, כתב לקמן (סי' שכו ס"ק יג) לענין איסור הטמנה בערב שבת בדבר המוסף הבל, שאין זה נחשב כהטמנה, שכיון שהמים הצוננים מתערבים במים החמים אין זה דרך הטמנה [ואין זה כשיטת רש"י המובאת בשע"צ שם (ס"ק ו) שהחשיב דבר זה כהטמנה], וכעין זה מבואר ברמ"א לקמן (סי' שיש ס"ב), שמותר לשפוף מים צוננים מרובים לתוך כלי ראשון [באופן שלא יתחממו המים הצוננים לחום שהיה סולדת בו], ומבואר שאין בזה איסור הטמנה.

(6) והחזו"א כתב (א"ח סי' לו ס"ק לב), שאין בזה משום איסור הטמנה. לאמנם מקור דבריו הוא מדברי הגמ' (שבת מ, ב), שמותר לקחת כלי שיש בו שמן ולהניחו בתוך כלי גדול שיש בו מים חמים, והראיה משם היא לפי שיטתו שהטמנה במקצת אסורה, אבל לפי הפוסקים שהביא הרמ"א לעיל (סי' רנ"ג ס"א) שהטמנה במקצת מותרת, וכן פסק המשנ"ב שם (ס"ק ט), אין ראייה, שהרי אפשר להעמיד את הגמ' באופן שהמים לא כיסו לגמרי את הכלי, וטעם ההיתר הוא משום שהטמנה במקצת אינה אסורה.

להניח בערב שבת [או בשבת באופן שאין איסור חזרה] דבר מאכל עטוף בשקית ניילון וכדו' בתוך המוקד או החמין [לדעת המשנ"ב], דעת הגרש"ו איערבך (שש"כ ח"ג פמ"ב הע' רמב) שאפילו באופן שהעטיפה אטומה, ואין המאכל שבתוכה מקבל טעם מהתבשיל, אין זה נחשב כהטמנה, כיון שגם התבשיל שבקדירה וגם המאכל שבתוך העטיפה צריכים שתבער אש תחתם על מנת שיתבשלו, ונחשב הדבר כשני מיני מאכלים שמתחממים כל השבת, שאפילו באופן שמאכל אחד עוטף את המאכל השני, אין בזה משום הטמנה.

מאידך, בשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי' יז) כתב שהנחת דבר מאכל עטוף בשקית בתוך תבשיל נחשבת כהטמנה, אלא אם כן היא דרך בישול המאכל, כגון מאכל הקרוי 'קישקע' [מעיים ממולאים], שכיון שצורת בישולו היא להטמין בתוך תבשיל, אין זה נחשב כהטמנה, וכן כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ג סי' מז) שדבר זה נחשב כהטמנה. ודעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק ח"ב פ"כ אות ג), שאם המאכל העטוף אינו מקבל טעם מהתבשיל נחשב הדבר כהטמנה, ורק אם המאכל העטוף מקבל טעם מהתבשיל, הוא נחשב כמעורב עם שאר התבשיל, ואין בזה משום הטמנה.

ודעת הגר"ז קרליץ (חוט שני ח"א פכ"ח ס"ק ד), שאמנם יתכן שהנחת מאכל עטוף בשקית בתוך תבשיל נחשבת כהטמנה, מ"מ כשעטיפת המאכל נועדה בשביל שלא יתפור או יתפורר המאכל בקדירה, נראה שהכל נחשב כמאכל אחד, ואינו נדון כהטמנה. והוסיף שם, שלפי זה אם יעטוף את המאכל בשתי עטיפות, יתכן שבכל מקרה יחשב הדבר

כהטמנה בתוך התבשיל, ותשאר בצ"ע. [עוד הוסיף שם, שכל הנדון הוא רק באופן שהשקית מונחת בתוך המאכל שבקדירה, אבל באופן שהשקית מונחת על גבי המאכל, או על גבי כיסוי הקדירה, אין זה אלא הטמנה במקצת, שמותרת לדעת המשנ"ב].

ולענין עטיפת מאכל בנייר אלומיניום, אם נחשב הדבר כהטמנה, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' רנו ס"ק יד).

(7) אבל באופן שאין כולו טמון בתוך המים החמים, אין זה נחשב הטמנה, וכמו שכתב הרמ"א לעיל (סי' רנ"ג ס"א).

ובאופן שרוב הכלי טמון במים החמים, משמע מדברי המשנ"ב שנחשב הדבר כהטמנה במקצת שמותרת, אמנם לעיל (סי' רנו ס"ק מג) כתב בשם החי אדם, שהעמדת קדירה בתוך החול עד חציה נחשבת כהטמנה במקצת, ומשמע שאם הטמין את רובה נחשב הדבר כהטמנה גמורה ואסור, וביאר הגר"ז קרליץ (חוט שני ח"א פכ"ח ס"ק ג), שהטמנת כלי בתוך כלי אינה הטמנה גמורה, שהרי לדעת החזו"א (הנ"ל) אין זה נחשב כלל כהטמנה כשאין הכלי עומד על גבי האש, ואם כן אף לדעת המשנ"ב אין דינה כדיון הטמנה בדרך הרגילה כגון בתוך חול וכדו', ולכן רק אם הטמין את כולה נחשב הדבר כהטמנה. [ישי לעין עוד לעיל (סי' רנ"ג ס"ק ט) לגבי הטמנה בכרים וכסתות, שאם אינו מוכסה מלמעלה, נחשב הדבר כהטמנה במקצת, אף על פי שרובו טמון].

עוד יש ליישב באופן אחר, שחמור יותר האופן של הטמנה בחול המואב במשנ"ב לעיל (שם ס"ק מג) בשם החי אדם, ששם מדובר שהקדירה טמונה כולה, אלא שהמכסה רחב ואינו צמוד אליה, ולכן בזה די במה שרובו טמון בחול כדי להיחשב הטמנה בכלול.

ובקבוק המונח בכלי שיש בו מים חמים, וחלקו העליון של הבקבוק יוצא מחוץ למים, דעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק ח"ב פ"כ אות ג) שאין זה נחשב כהטמנה בכלול, אף על פי שעל ידי כיסוי הכלי נמצא שכל הבקבוק מוכסה, מ"מ כיון שחלק הבקבוק היוצא מהמים אינו צמוד למכסה, אלא יש ריוח ביניהם, אין זה נקרא הטמנה בכלול, וכעין שכתב המשנ"ב לעיל (שם) לענין הטמנה בתוך חול [אמנם יש לדון, ששונה האופן המדובר שם, שאין רוב הקדירה טמונה בחול], וראה בביה"ל לעיל (שם ס"ח ד"ה נוגעים בגחלים) שהביא מחלוקת המג"א והא"ר, אם הטמנה במקצת מותרת גם באופן שכיסה בבגדים מלמעלה.

[שע"צ ס"ק ד]

דמה שאסור להטמין תחת הבגדים הנינו אם יוכל לבוא לידי יד סולדת בו⁽⁸⁾. והחזו"א כתב (א"ח סי' לו ס"ק יח), שמדברי הרשב"א והר"ן מוכח שכונתם משום הטמנה ולא משום בישול [בדחיית המשנ"ב]. ועיין שם שהוסיף, שלפי זה נמצא שאין חולק בדיון זה.

[שע"צ ס"ק ה]

הקפרי"גדים קלשבו⁽⁹⁾.

(9) ויש לדון בדבריו, מדברי השו"ע לקמן (סי' שיש ס"ג) לגבי הנחת קיתון של מים צוננים בתוך כלי שיש בו מים חמים, שכתב שאינו נחשב בישול ומותר, ולדבריו צריך לאסור זאת משום הטמנה [לדעת המשנ"ב (ס"ק ב) שנתנה לתוך מים שבכלי נחשבת כהטמנה], ואף ששם מדובר שהטמין רק את מקצת הקיתון במים, מ"מ הרי דעת השו"ע לעיל (סי' רנ"ג ס"א) שהטמנה במקצת נחשבת הטמנה.

וביאר בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ז תשובה יב), שלדעת השו"ע הטמנה במקצת נחשבת הטמנה רק בדבר המוסף הבל, ומשום שטעם הגזירה הוא מפני חשש חיתו, וחשש זה שייך גם בהטמנה במקצת, משא"כ הטמנה בדבר שאינו מוסף הבל, שטעם הגזירה הוא שמו ימצא שקדירתו צוננת וירתיחנה, א"כ דוקא באופן שהטמין את כולה יש לחשוש לכך, ולכן לקמן לגבי הנחת קיתון של מים צוננים בתוך כלי שני שיש בו מים חמים, שהיא הטמנה בדבר שאינו מוסף הבל [שהרי הכלי

המשך במילואים עמוד 7



רנט כמה דיני הטמנה וטלטולם, ובו ז' סעיפים:

א (א) *מוכין (פרוש, כל דבר דף קריי מוכין, כגון צמר־גפן ותלישי צמר דף של בהמה וגרירת בגדים בלויים) ששמן בהם (ב) דָּרָךְ מְקֻרָה (ג) אָסוּר לְטַלְטֵלָן, אֲלֵא מִנְעַר הַכִּסִּי וְהַן נּוֹפְלוֹת, וּבְגוֹן (ד) שֶׁמֶקְצֵתָן מִגִּזְלָה, שְׁאִין זֶה טַלְטוּל אֲלֵא מִצִּיד. (ה) וְאִם (ו) יִחְדוּ לָךְ, מִתֵּר לְטַלְטֵלָן. (ז) אָבֵל אִם טָמֵן בְּגוֹי־צֶמֶר, אָפְלוּ לֹא יִחְדוּ לָךְ מִתֵּר לְטַלְטֵלָן. וְהִנֵּי מִלֵּי סֶחֶם גִּזִּין שְׁאִין עוֹמְדִין לְסִחוּרָה, *אָבֵל אִם נִתְנָם (ח) לְאֹצֵר (ז) לְסִחוּרָה, צָרִיכִין יְחִיד; וְאִם טָמֵן בָּהֶם בְּלֹא יְחִיד, מִנְעַר הַכִּסִּי וְהַן נּוֹפְלוֹת, וְדִהְיָנוּ לֹמֵר (ח) שְׁנוּטֵל כִּסּוּי הַקְּדוּרָה שֶׁנֶּשׂ תּוֹרַת כְּלֵי עֲלִיָּה, וְאֵת־עַל־פִּי שֶׁהֵם עֲלִיָּה לֹא אִכְפַּת לָן,

(א) מוכיז. מקצין הם למלאכה ואסור לטלטלן: (ב) יחדן. פי' לעולם: (ג) לאוצר. ודוקא כשמקפיד עליהם, כמ"ש סימן שח סס"א. ובספר אבן העזר חולק.

משנה ברורה

הַקְדָּרָה כְּגַת וְדוּמָה לָהּ הַמוֹסִיפִין הַכֵּל, דִּהְיָם הוּא מוֹסִיף הַכֵּל
מִחֲמַת עֲצוּם, (ג) אָבֵל הַקְדָּרָה אֵין לָהּ הַכֵּל מִעֲצוּמָה, וְאִדְרָבָהּ, כֵּל
שֶׁעָה חֲמָה מִחֲמַטֵּט וְהוֹלֵךְ, וְלִהְיֵי שָׂרִי. וְדוּקָא לַהֲיִים הַדָּבָר קִר
מִבְּעוֹד יוֹם, אָבֵל לַהֲיִיחוּ כְּשֶׁבֶת עַל הַקְדָּרָה תַּחַת הַסְּפִירָבְגִּים
שֶׁעָלֶיהָ שִׁיתְחַמֵּם, אֲסוּרִי, (ד) וְאִפְלוּ אֵין הַחֵם כֵּל־כָּךְ שִׁיכֹל לְבֹא
לִידֵי סוּלָדָת בּוֹ, דִּבְשֶׁבֶת לֵב הַתִּירוֹי הַסְּטִימִן אֵת הַצּוֹנִן אֵלָא אֵלָא כֵּן
שֶׁתְּפִיג צִנּוֹת, אָבֵל כֵּן שְׁמוּלִיד חֵם עַל־יְדֵי הַטְּמָנָה, אֲסוּרִי. (ה) וְאֵם
אֵין הַקְדָּרָה מִכֶּסֶּה כְּבִגְדִים, אֵין אֲסוּר לַהֲיִים עֲלֵיו הַדָּבָר כֵּן אֵלָא
כְּשִׁיכֹל לְבֹא לִידֵי דִּ סוּלָדָת בּוֹ, וְכִדְלָקֵן בְּסִימָן שִׁיחַ סְעִיף ה.
כְּתָבוּ (ו) הָאֲחֻרָיוֹם, שְׁאֲסוּר לָקַח כְּלִי וּבִתְכוֹן מִשְׁקָה צֹנִן
וְלִתְחַב אוֹתוֹ (ז) בְּשֶׁבֶת לְכָלִי מִלֵּא מִים חֲמִיִּין, (ח) שִׁיתְחַמֵּם בְּתוֹכּוֹ,
(ט) אִפְלוּ לֹא יִכֹּל לְבֹא לִידֵי דִּ סוּלָדָת בּוֹ, שֶׁהוּוֹ דִּרְךְ הַטְּמָנָה
מִמֶּשֶׁה (י) כִּיּוֹן שֶׁכֵּל טְמוֹן בְּתוֹכּוֹ, (י) אָבֵל אֵם חֵם כֵּל־כָּךְ שִׁיכֹל
לְבֹא לִידֵי דִּ סוּלָדָת בּוֹ, אֲזִי אִפְלוּ אֵינָה טְמוֹנָה בְּלֵה בְּתוֹכּוֹ,
שֶׁמִּגְזֵל לְמַעַלָּה, וְגַם אֵין כְּתָתוֹ רַק לְהִפְיֵי הַצִּנָּה בְּלִבּוֹ, אִפְלוּ
הֵכִי אֲסוּר, שֶׁן לִשְׁכּוֹ עַד שִׁיְהִיֵּה הֵד סוּלָדָת בּוֹ וְיִתְחַבֵּם מִשּׁוֹם
מִכְשָׁל, וְכִדְלָקֵן בְּסִימָן שִׁיחַ סְעִיף י:

א (א) מוכין. פרוש, יבשים, כמו שכתוב סימן רנו סעיף ג(א):
(ב) דרך מקרה. לאפוקי אם נגיל להטמין בהם, נסתלק
ממנו שם מקצה אף שלא יחדן בפרוש. ודעת הבי"ח, דאפלו בשני
פעמים סגי לזה: (ג) אסור לטלטל. דסתמן חשבוין הם, ואדם
מקצה ודעתו מהן מפני שעומדין לעשות מהן לבדו, והו' מקצין
מחמת חסרון־כיס, דמקפיד להשפמש בהן שאר דברים, ולפיכך
אפלו טמן בהם דרך מקרה, צדו' הם עומדין בהקצאתן ואינם
בטלים להטמנה: (ד) שמקצתן מגלה. כדי שיהיה לו מקום
פנוי לאחז' הכסוי, כדי שלא יצטרך לטלטל המוכין להדיא:
(ה) ואם יחדן בך. פרוש, שיחדן מערב־שבת להטמנה
לעולם, (ו) ואפלו היה היחוד רק במחשבה בעלמא לא

בכפה: (ו) **אָבֵל אִם טָמֵן וכו'.** אף דסתרם גי' צמר (א) מקצה הוא לטורה לאריגה, מכל מקום אין חשובין בל'ך כמ' מוכין, וכי'ן ששמן בהן, (ז) כמאן דיחזון להכי דמי: (ז) **לסחורה.** דכיון שהם עומדים אצלו לסחורה, (ט) מסתמא עתיד להחזירן אחריכ' אגס'ן לאוצר ועל'פן אי' מבטלן להטמנה, והי' ממילא מקצה, אם לא שיחז'ן להטמנה מערב' שבת^ה: (ח) **שנוטל כסוי וכו'.** וכגון

שער הציון

(2) בתיאור: (7) כן מובא בבאור הגר"א פה ובסימן רנו סעיף ו, לפי מה שנתקיים דברי הר"ן בשם רבנו יונה, עין שם היטב בר"ן, וכן משמע קצת מלשון הר"ן שהובא בבית יוסף בסוף סימן זה, והוא דברי הרמב"ם, עין שם בר"ן ואף כי לרבות קצת, רמז שצריך להטמין למה בבגדים הינו אם יחל לבוא לידו יין סולתו ב¹⁰⁴), ועין בבאור הגר"א (ס) ומשי"ו והתיאורם (ש"ל) ופירושם ושיטתם ושא"ו, ואף מדרבי השי"ו שצריך לצדקלסחת והנה האילנה רבה פסקם וכן הקיל על מי שחזק הוא לישן, והפרי מגדים (משב"ב): (1) ואף לפי מה שחזש שש"ו לדקמן מוטעל לזה מצא שצחקרד הפנים מוקרן זה דבר המוסף המהב, ואם יבן אסור אפלו עקרב שבת, ונכ"ל בסימן רנו סעיף ו דאפלו מבעוד יום אסור במוסף הכל, וכן כתב במאמר מדרכי לדעת השי"ו: והשי"ו שצד ששבת - שפרגלים אנשים לעשות נקט: מכל מקום לא רציתי לתקנין זה, משום שהאילנה רבה וכן בספר שולחן עצישיטם כתבו דבר אחר חלוק בין זמן מוצט לזמן מרבך ואף לא באורו לא אצמנו, עין שם, וכן בספר חסדות שבת כתב דאין דבר השי"ו מכתבין בהו, ומכל מקום אם יחל לבוא לידו ורצה שיתחם, אסור משום שהקדמה ליל שבת הגר"א לישן בגדיו יין אם תפס בגדיו: (1) אצל א כנחלה להשי"ו קצתו לבר, ובמספר שאל יחל לבוא לידו יין סולתו, דבר זה אפשר דיש לסקן במקום הצרן על התקליו הג"ל דסבינא להו דלא מקרי זה דבר המוסף הכל, ומפילא מפר להטמין העצון ב¹⁰⁴), ונכ"ל ברנ"ו סעיף: (2) ונכ"ל אבאר ד: (3) כן כתבו אחרונים, ומה שהביא הרמ"א לעיל ברנ"ו סעיף א כנה: (4) אחרונים: (5) וכן בארבעה אחרונים ששבת, וכן כתב רש"י ב"ד: (6) הלאש כתב דקני אשתו אחת, ואינו יודע טעמו, והרי הוא דבר שאין צורך ליחד להו, עין בסימן שש סעיף כב: (3) ואף שפרי מגדים כתב באו הכענין אחר כפה, עין לקמן בסימן שש סעיף כב בברייתאין שברותו שם דר' ממשכבה: (2) השי"ו: (7) השי"ו: (8) השי"ו:

7

מילואים הלכות שבת סימן רנו המשך מעמוד קודם

לח) שיש אומרים שהוא חצי בישול, ויש אומרים שהוא שליש בישול, ובמקום הדחק יתכן שיש להקל כדעת האומרים שהוא שליש בישול. ולענין דיעבד, כתב שם (סי' מג) שיש להורות כדעת הסוברים שהוא שליש בישול, מאחר שרבו הסוברים כשיטה זו.

(20) וכן דעת החזו"א (א"ח סי' לו ס"ק כה), שיש להקל בתבשיל שנתבשל מבעוד יום כמאכל בן דרוסאי (שנה הלכות ס"ו). והוסיף הגרי"ח קניבסקי (מכת"ח), שלא ברור אם החזו"א היקל בזה גם שלא במקום הצורך.

הגרי"ח קרליץ (חוט שני ח"ב פכ"ח ס"ק ד) שאין זה נחשב כהטמנה, כיון שהכל ראוי לאכילה. והוסיף (שם), שגם ביצה עם קליפתה נחשבת כמאכל, ולא כהטמנה אוכל בתוך כלי.

[ביה"ל ד"ה יש אומרים]

דקמאכל קן דרוסאי קמרי⁽¹⁹⁾ וכו', קמאכל קן דרוסאי⁽²⁰⁾.
(19) ובגדר שיעור 'מאכל בן דרוסאי', כתב במשנ"ב לעיל (סי' רנג ס"ק

הלכות שבת סימן רנו המשך מעמוד 56

הבישול. אמנם, אם מתכוין בסגירת החלון להוסיף בישול, יתכן שהוא נחשב כמבשל אף לדעת המג"א, מפני שמוסיף חום לבישול הקדירה, ואינו דומה למטמין בדבר שאינו מוסיף חום, שהחום והרתיחה קיימים בקדירה, והוא רק מונעם מלצאת.

[ביה"ל ד"ה אבל]

אכל לדברים קרים מקרר הוא⁽³⁵⁾.

(35) אולם באופן שהחול חם מחמת החמה, מבואר במשנ"ב לקמן (סי' שיח ס"ק יט) שמוסיף הוא הבל גם בתבשיל צונן, ולכן לדעת הרא"ש, אסור להטמין בו ואפילו בערב שבת, אמנם כתב שם בשם הרע"ק"א, שלדעת הרשב"א מותר להטמין בו בערב שבת, כיון שכל מה שהתחמם מהחמה בערב שבת, מצטנן לגמרי בליל שבת.

רט) שמצינו בישול בדבר שאינו מוסיף חום, וכמו שכתב המשנ"ב לעיל (סי' כד) בשם מהרש"ל, שאפר חם נחשב כדבר שאינו מוסיף חום, וטעם הדבר כתב החזו"א (א"ח סי' לו סוף ס"ק יט), משום שהוא מצטנן והולך.

(34) ובדעת המג"א הסובר שאין זה בישול, ביאר הגרי"ח קרליץ (חוט שני ח"ב פכ"ח ס"ק א), שכיון שאינו מוסיף חום הבל חום אלא רק משמר את מצב הרתיחה שכבר קיים בתבשיל על ידי שמסיר את הסיבה המצננת, אין בזה משום בישול.

ולסגור את החלון במקום שהתבשיל מונח שם, דעת הגרי"ח קרליץ (שם) שאם אינו מתכוון בכך לזרז את הבישול, מותר אף לדעת הבית מאיר. והוסיף, שיתכן שמותר לעשות כן אפילו באופן שיש בסגירת החלון משום פסיק רישא שיתווסף בישול, שכיון שאינו מתעסק בגוף התבשיל להוסיף לו חום, אין סגירת החלון מתייחסת למעשה

הלכות שבת סימן רנט המשך מעמוד ל

מחמת הקדירה בכלל הגזירה, ולא כמו שהבינו האחרונים בדבריו, שאינו נחשב מוסיף חום.

סימן רנט

בפנה דיני הטמנה וטלטולם

[משנ"ב ס"ק א]

פרוש, יבשים, קמו שכתוב סימן רנו סעיף ג⁽¹⁾.

(1) שם כתב השו"ע, שכשהם לחים, הרי הם מוסיפים חום, ואם כן אסור להטמין בהם אף בערב שבת, וכפי שביאר המשנ"ב שם (סי' יט), שבין לחים מחמת עצמם ובין לחים מחמת דבר אחר נחשבים הם כדבר המוסיף חום. אמנם, בשם כמה אחרונים כתב שם, שדוקא מוכין הלחים מחמת עצמם נחשבים כמוסיפים חום, מפני שמחממים הם יותר ממוכין הלחים מחמת דבר אחר.

[משנ"ב ס"ק ז]

וה"י מפילא מקצה, אם לא שיתדון להטמנה מערב שבת⁽²⁾.

(2) ויחד זה, ציין הפמ"ג (א"א ס"ק ד) לדברי התוספת שבת (סי' ו) שכתב שהיינו יחוד לעולם, ולא די ביחוד לאותה שבת [וכתב שכן מבואר בגמרא שבת ג, א], וכן כתב החזו"א (א"ח סי' מב ס"ק טז) בביאור דברי המג"א לקמן (סי' שח ס"ק מח) שהובאו במשנ"ב שם (סי' קח).

וכן לגבי עורות בהמה דקה שנתנם לאוצר, כתב המג"א (שם) שדינם כמו גזי צמר שנתנם לאוצר שצריכים יחוד לעולם, והובאו דבריו במשנ"ב שם. והחזו"א כתב (שם), שדוקא בגזי צמר שאין הדרך ליחדם

עם המים החמים מתקרר והולך, וכמו שכתב המשנ"ב (שם) לענין קדירה חמה, שכיון שהיא מתקררת והולכת אינה נחשבת כמוסיפה חום. בזה הדין שהטמנה במקצת אינה הטמנה גם לדעת השו"ע. [אמנם ראה במשנ"ב לעיל (סי' רנג ס"ק טז), שמשמעות דבריו שלדעת השו"ע הטמנה במקצת נחשבת הטמנה גם בהטמנה בדבר שאינו מוסיף חום].

[שעה"צ ס"ק ז]

ומפילא קמרי להטמין הצונן ב⁽¹⁰⁾.

(10) והחזו"א כתב (א"ח סי' לו ס"ק יח), שאין הדבר תלוי במחשבת המטמין, ובכל מצב שיש הולדת חום, הדבר אסור [אמנם באופן זה שההטמנה נעשית בתוך מים חמים שבכלי שאינו ע"ג האש, אין זו הטמנה כלל לדעת החזו"א המובאת במשנ"ב לעיל (סי' ב)].

[ביה"ל ד"ה שאין]

וטמנה בו קמאכל הוא בכלל הטמנה⁽¹¹⁾ וכו', שחם הפירה גדול מאד⁽¹²⁾.

(11) אמנם יש לדון בדבריו, ממה שכתב השו"ע לעיל (סי' רנג ס"ה) שמותר בשבת להניח תבשיל שאין בו רוטב [שלא שייך בו איסור בישול] על גבי מים, גם כשיש אש תחת המים, כמבואר במשנ"ב שם (סי' פה), ואע"פ שעל ידי זה מוסיף המים חום, שהרי אין חומו מתמעט והולך, ואין ההנחה על גבי נחשבת כהטמנה.

(12) והחזו"א תירץ (א"ח סי' לו ס"ק יח) באופן אחר, שהוספת הבל מחמת קדירה חמה [שאינה עומדת ע"ג האש] אינה בכלל גזירת חכמים, שהרי בכל פעם שמטמינים תבשיל המונח בתוך קדירה בדבר שאינו מוסיף חום, יש הוספת חום על ידי הקדירה עצמה, ואף על פי כן מותר, ואם כן אף על גבי קדירה אחרת מותר, וכוונת הב"י במה שכתב שאין לקדירה הבל מעצמה וכו', היא שאין הוספת ההבל

